

Interview: Rachida Azough en Jantien Hadders directeuren Kosmopolis

'Je moet om je heen kijken om te kunnen overleven'

M07-315

Na vele jaren politieke discussie over een 'huis' voor culturele dialoog, is sinds november 2006 Kosmopolis officieel van start gegaan. Feitelijk pas sinds maart 2007, want sindsdien zwaaien Rachida Azough (creatief directeur) en Jantien Hadders (zakelijk directeur) aan de Rotterdamse Westersingel de scepter over Kosmopolis. 'De autonomie van de kunstenaar hoeft niet ter discussie te staan als je een sociale doelstelling hebt.'

Door: Mercita Coronel

Kosmopolis kreeg van het Rijk een bijzondere taak mee: het vergroten van de maatschappelijke binding in de Nederlandse samenleving via kunst en cultuur. In een tijd van maatschappelijke verwarring, voor een deel verklaard door de komst van 'nieuwe' Nederlanders, was een teken van sociale cohesie nodig. De beide directeuren van Kosmopolis zijn stellig over deze nieuwe werkwijze: 'De autonomie van de kunstenaar hoeft niet ter discussie te staan als je een sociale doelstelling hebt.' Kosmopolis werkt samen met onafhankelijke Kosmopolis stichtingen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

Dat het initiatief niet gelijk door iedereen werd omarmd, toont de oprichting van de stichting in Amsterdam. De stichting (Marhaba) die ook de islam als culturele inspiratiebron zag, kreeg met een politieke en culturele tegenwind te maken. De politiek vreesde namelijk een vermenging van religie en staat. En de culturele sector vroeg zich af: 'Waarom een nieuwe club? We doen toch al zo veel?'. Kosmopolis vatte de koe bij de horens en organiseerde het debat *Geloof en staat*.

Tijdens dit debat werden drie cases, waaronder die van Marhaba, door drie wijzen en een tegenstander geanalyseerd. Sinds oktober is nu ook Marhaba van start gegaan.

Hoe is Kosmopolis in de cultuursector verwelkomd?

Hadders: 'Enerzijds wat terughoudend, anderzijds met grote verwachtingen. Maar we hebben over samenwerkingspartners niets te klagen. Er blijkt een behoefte aan een organisatie als Kosmopolis. 'Vers in het culturele veld, reageerde Kosmopolis alert op de nota Kunst van Leven van Plasterk. De minister benadrukt in de nota het belang van artistieke kwaliteit als investeringscriterium. In een brief aan Plasterk spreekt Kosmopolis over een 'glazen schutting' en de mogelijke valkuil van het kwaliteitscriterium als excuus om niet te investeren in diversiteit. Waarom deze brief?'

Azough: 'De brief is primair bedoeld ter ondersteuning van de andere collega's in het veld. Iedereen die in de cultuursector werkt, weet dat die glazen schutting bestaat, ook al is die niet expliciet en zichtbaar voor iedereen. In ons werk bijvoorbeeld komen we organisaties tegen die niet weten wat ze met het onderwerp diversiteit aan moeten en er eigenlijk ook niet zo veel zin in hebben; zelfs in grote steden. Het is misschien ook niet vreemd, want organisaties houden vast aan de werkwijze waarmee ze groot geworden zijn. Dat wil je niet zo snel loslaten.'

Jullie vrezen dat de term 'artistieke kwaliteit' wordt gebruikt om diversiteit buiten de deur te houden?

Azough: 'Dat idee krijgen we hier regelmatig aan tafel. Dat men wel cultureel divers wil zijn, maar dat men de artistieke kwaliteit nog niet is tegengekomen. Het is een hele makkelijke smoes.' Hadders: 'Alsof alleen westerse kunst kwaliteit kan hebben. En ook als kunst een sociale doelstelling heeft, dan vreest men al snel dat het daarmee artistieke kwaliteit verliest, omdat kunst dan ten dienste staat van een hoger doel.'

Azough: 'De term is nog altijd een heet hangijzer; wat is het, hoe interpreteer je het? Hoe maak je het begrip inzichtelijk. We wilden aan de minister vragen om daar wat mee te doen. Al het onderzoek naar beoordelingskaders zijn meestal deelonderzoekjes. We pleiten daarom voor een integraal onderzoek.'

Moet culturele diversiteit een kwaliteitscriterium worden?

Azough: 'Nee, maar waarom zou je in deze veranderende samenleving nog alleen beoordelingskaders hebben van een

beperkt gebied in de kunst? Het is toch gênant dat een geweldige voorstelling als de Varkensfabriek stelselmatig wordt afgedaan als leuk, maar het stelt allemaal niet zo veel voor want het staat allemaal ten dienste van het multiculturalisme? Terwijl, het is bewegingstheater, het is drama en humor tegelijkertijd.'

Hadders: 'Wat je ook ziet is dat "multiculturele kunst" vaak ook multidisciplinair is, of minder makkelijk in de gebruikelijke hokjes te plaatsen is. Beleidsmakers en fondsen weten dan niet goed wat ze ermee aan moeten. Is het amateurkunst of professionele kunst? Is het überhaupt wel kunst? Het gevaar is dat je met gesubsidieerde kunst een steeds smaller deel blijft steunen, dat losgezogen raakt van de maatschappij en het wereldlijke kunstleven. Dan ben je meer met conservering bezig dan met de subsidiëring van een levendige culturele sector.'

Waarom wil Kosmopolis een relatie onderhouden met de herkomstlanden (Marokko, Turkije, Antillen en Suriname-mc)?

Azough: 'Zowel hier als in de herkomstlanden is er nog veel kennis te ontsluiten. Het gaat ook om het uitwisselen van actuele kunstrelaties. Kunstenaars hier worden geconfronteerd met stereotiepe kennis over de cultuur van hun herkomstland. De contacten zijn nodig om die kunstuitingen te kunnen beoordelen. Recensenten moeten die kunnen duiden, maar ook een toneelschool moet dat kunnen. Al is het maar om hun studenten meer te kunnen meegeven om hun identiteit te bepalen.'

Hadders: 'Je gaat achter lopen op de werkelijkheid, als je daaraan geen aandacht besteedt. Als het gaat om bijvoorbeeld het downloaden van muziek, dan weten juist derde generatie-jongeren heel goed alles overal vandaan te halen wat hen boeit en waarin men zich wilt onderscheiden. We leven tegenwoordig in een wereld waarin je dagelijks met andere werelden te maken krijgt.'

Azough: 'Het recente WRR-rapport over identiteiten refereert hier ook naar. Jongeren hebben nu misschien al meer met Parijs dan in Amsterdam, omdat ze daar concerten bezoeken.'

Hadders: 'De cultuursector kan het zich niet veroorloven om met oogkleppen op te acteren. Je moet om je heen kijken om te kunnen overleven.'

Azough: 'Wij heten niet voor niets Kosmopolis. Wij zijn voorstanders van een houding die niet in zichzelf gekeerd is, maar die durft naar buiten te kijken en te stappen.'

Waarin onderscheiden de projecten van Kosmopolis zich van andere, gevestigde culturele instellingen?

Azough: 'We hebben bijvoorbeeld niet zo'n hang up over hoge en lage kunst. Een project dat kenmerkend is voor Kosmopolis is Beautiful Cultures, Beautiful Symbols. Dat is een project dat we samen met de HKU en Utrecht Manifest hebben gedaan. Eerste generatie migranten die over artistieke kwaliteit beschikken hebben we verbonden aan studenten. Samen zijn ze op zoek gegaan naar symbolen uit de betrokken culturen. De studenten hebben de symbolen een modern jasje gegeven en dat is vervolgens op een T-shirt gedrukt. De shirts worden binnenkort tentoongesteld op Utrecht Manifest. Na Utrecht gaat dit project naar andere grote steden met kunstacademies en uiteindelijk moeten zij het als een module "symbool uit verschillende culturen" bijvoorbeeld op gaan nemen in het curriculum. Het is bij uitstek een manier hoe wij willen werken; dat een door ons ontwikkeld format door andere steden overgenomen wordt en dat het resultaat zichtbaar blijft.'

Waarom lukt het Kosmopolis wel om diversiteit in hun projecten te brengen?

Azough: 'Je moet er misschien extra je best voor doen om "ze" te vinden, maar uiteindelijk lukt het wel. Bij instellingen vragen we ook expliciet om bepaalde kunstenaars. We besteden er stelselmatig aandacht aan.'

Hadders: 'We selecteren net zo lang door totdat we een goede mix hebben. We doen niet in allochtone klasjes. Het is een mix. We kijken op die manier ook naar de teams van onze samenwerkingspartners. Het kan bijvoorbeeld niet dat we een heel wit team naar de Antillen sturen. Het gaat om het bewust maken van een soort gevoeligheid.'

Wanneer zal de 'glazen schutting' breken? Wanneer zal Kosmopolis niet meer nodig zijn?

Hadders: 'Het voordeel van een glazen schutting is dat die opeens aan diggelen kan vallen.'

Azough: 'Maar als je naar de polarisatie in de samenleving kijkt, dan hebben we nog heel veel te doen.'